

УДК 7.012:891.001

НАРОДНІ ОРНАМЕНТИ В ТВОРЧОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА МИКОЛИ САМОКИША

ПАРАНЬКО Надія, ГАЙОВА Інна

Київський національний університет технологій та дизайну, Україна
nadia1612@i.ua

Представлено дослідження творчості українського художника М. Самокиша із акцентуванням на вивчення орнаментальних композицій його доробку та використання їх в сучасному дизайн-проектуванні. Наукова новизна полягає у тому, що народні українські орнаменти з творчої спадщини М. Самокиша до теперішнього часу не були введені в мистецтвознавчий науковий обіг.

Ключові слова: український народний орнамент, художник Микола Самокиш, дизайн-проектування, етнохудожні традиції.

ВСТУП

Звернення до вивічених часом національних етнохудожніх традицій є одним з інноваційних культурно-мистецьких аспектів в дизайн-проектуванні. Також важливо відзначити, що народне декоративне мистецтво набуває в наш час нових проявів філософсько-естетичного звучання, де творчість людини пов'язана з дизайн-середовищем і естетикою національної культури.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Художня довершеність українського орнаменту дає можливість створювати нові образи, в яких гармонійно втілені взірці національної культури, що надає сучасному костюму емоційної наповненості та естетичної досконалості. Дослідження творчого доробку М.Самокиша збагачує матеріал з вивчення художньо-образних особливостей українських орнаментальних композицій, що в свою чергу виступає засобом поширення національної ідеї в умовах глобалізації культур [1].

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

В історію українського мистецтва Микола Семенович Самокиш (1860-1944) увійшов як кращий графік Європи, вишуканий книжковий ілюстратор, талановитий художник-педагог. Творчість М. Самокиша пов'язана із Петербурзькою Академією мистецтв, де його однокурсниками були видатні українські митці: С. Васильківський, О. Сластін, П. Мартинович, Г. Ладигенський, П. Лебедев. Про талант майбутнього художника та його успіхи свідчать нагороди, отримані

М.Самокишем за роки навчання в Академії - 5 срібних та 2 золоті медалі.

Зрештою прийшло й офіційне визнання: у 1884 р. першу роботу митця придбала славнозвісна Третьяковська галерея [2]. За роботу «Табун на водопой» Микола Самокиш отримує звання академіка живопису. Йому тоді було лише 29 років. Так розпочалася плідна творча діяльність художника.

Протягом усього творчого життя українського митця захоплює народна тематика. Він активно досліджує та збирає матеріали з історії та етнографії українського народу. У 1898 - 1900 роках разом із художником С. Васильківським та істориком Д. Яворницьким Микола Самокиш плідно працює над виконанням ілюстрацій до художнього альбому «З української старовини». Як талановитий книжковий графік, М.С. Самокиш активно ілюстрував твори українських письменників: Миколи Гоголя («Тарас Бульба» та «Мертві душі»), Марка Вовчка («Маруся»), Івана Нечуй-Левицького («Микола Джеря»), Івана Франка («Захар Беркут»).

Микола Самокиш був глибоким знавцем історії України, традиційної культури та мистецької спадщини українців. Митець приділяв велику увагу вивченню народної орнаментальної традиції: вишивок, розписів, оздоблення тканин.

У 1902 р. у м.Харкові відбувся XII Археологічний з'їзд, під час проведення якого презентувалась виставка народного українського мистецтва. Ця подія викликала в українського художника М.Самокиша велике зацікавлення, в результаті якого він створив альбом замальовок «Мотиви українського орнаменту». Обставини друку першого видання цього альбому, яке побачило світ у 1902 році, залишаються недостатньо з'ясованими. Біографи художника стверджують, що через брак коштів альбом був надрукований у Празі, а згодом М. Самокиш повторив видання у Харкові чи Петербурзі близько 1904 року [2]. Альбом Миколи Самокиша, який вийшов невеликим тиражем, містить замальовки орнаментів, характерних для наступних регіонів України: Слобожанщина, Полтавщина, Київщина та Чернігівщина. Приклади орнаментів представлено на рис. 1.

Художник ретельно відтворив українські орнаменти в кольорі та формі. На кожній замальовці також зазначено техніку виконання оригіналу (вишивка кольоровими нитками і золотом; вишивка шовком і золотом або вишивка шовком, золотом і сріблом).

Альбом «Мотиви українського орнаменту» є книжковим раритетом, маловідомим сучасним поціновувачам народного мистецтва та творчості М. Самокиша, який в Україні не перевидавався до теперішнього часу.

Рис.1. Замальовки орнаментів М. Самокиша

Лише у 2019 році Музеєм Рідкісної Книги бібліотеки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя за сприяння громадського об'єднання «Чернігівське земляцтво» видано репринтне відтворення альбому «Мотиви українського орнаменту» тиражем 200 примірників.

В орнаментальних композиціях М. Самокиша звучить гармонійність кольорових поєднань, в яких при всьому їх багатстві і різноманітності немає строкатості, що підкреслює факт вишуканості та традиційності української культури. Це є свідченням того, що багатогранність української культурної спадщини дозволяє вільно та сміливо створювати варіації ансамблів одягу, а не лише авторські етнічні принти та інше оздоблення [3].

ВИСНОВКИ

АКТУАЛЬНІСТЬ досліджень українського орнаменту в творчості художника М. Самокиша підтверджується можливістю перетворення самобутнього мистецтва в сучасні дизайнерські об'єкти при збереженні їх ціннісних орієнтирів в сучасній культурі. Дане дослідження класифікується як мистецтвознавча розвідка, що має перспективу наукових досліджень та реалізації їх в практику інноваційних дизайн-проектів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Паранько Н.П., Ніколаєва Т.В., Давиденко І.В. Дослідження колористики народного одягу українок Київщини. Легка промисловість. Індустрія моди. Київ, 2017. №2 (249). С. 45 – 47.
2. Самокиш М. Мотиви українського орнаменту: альбом / упор. та авт. передм. О.С. Морозов; Музей Рідкісної Книги б-ки Ніжинського держ. Університету ім. М. Гоголя. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 58с.
3. Пашкевич К.Л., Овчарек В.Є. Особливості використання етноджерел в дизайні колекцій сучасного одягу. Теорія і практика дизайну. Київ, 2018. Вип. 15. С. 109 – 123.

PARANKO N., HAIOVA I. FOLK ORNAMENTS IN THE CREATIVITY OF THE UKRAINIAN ARTIST MYKOLA SAMOKYSH

The study of the creativity of the Ukrainian artist M. Samokysh with the emphasis on the study of ornamental compositions from his works and their use in modern design projecting is presented. The scientific novelty is that the Ukrainian folk ornaments from the creative heritage of M. Samokysh have not been introduced into the scientific circulation to date.

Key words: *Ukrainian folk ornament, artist Mykola Samokysh, design, ethno-artistic traditions.*